

Magyar ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Természetvédők Szövetsége	
Jóváírás: 11/201-14/2019	
Föld Barátai Magyarország	
Érkezett: 2019 SZEPT 17.	
Példány: 1	Kezelőiroda:
Melléklet: 0 db	

WWF Magyarország
Alapítvány
1141, Budapest
Álmos vezér útja 69/A

Tel: 1/214-5554
panda@wwf.hu
wwf.hu

Amicus Curiae

A WWF Magyarország Alapítvány (1141 Budapest, Álmos vezér útja 69/A.), a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (1041 Budapest, Költő u. 21.) és a Magyar Természetvédők Szövetsége (1091 Budapest, Üllői út 91/b.) az alábbi szakmai véleménnyel kívánja segíteni a Tisztelt Alkotmánybíróság munkáját.

Álláspontunk szerint **Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény** (a továbbiakban: Erdőtörvény ill. Evt.) 2017. évi módosításai több szempontból **szűkítették és gyengítették** az erdőgazdálkodás során eddig megszokott, **természetvédelmi célú korlátozások** alkalmazásának lehetőségét hazánk **védtett és Natura 2000** erdőterületein, ami jelentős visszalépésnek tekinthető. Olyan hagyományos eszközök használatában állt be számottevő változás, mint a **vegetációs időszak** figyelembe vétele, a **hagyásfák** és a **holtfa** egy részének visszahagyása, vagy a nagytestű madárfajok **fészkei körüli védőzóna** kialakítása. Fontos aláhúzni, hogy ezek az eszközök – bár elsődlegesen természetvédelmi értékek védelmét célozzák – az **erdei ökoszisztéma optimális működéséhez** járulnak hozzá, ami **gazdasági és közjóléti** szempontból is alapvető fontosságú.

A változtatások a védtett és Natura 2000 területeken álló állami erdők szempontjából különösen aggályosak. A természetvédelmi célú korlátozások korábban ezek **teljes területére** vonatkoztak, jelenleg azonban csak **részterületüket** érintik, miközben a korlátozások előírható **mértéke is csökkent.**

Az alábbiakban részletesebben bemutatnánk a védtett és Natura 2000 területeken álló erdőkre vonatkozó természetvédelmi célú korlátozásokban bekövetkezett visszalépéseket, különös tekintettel azok mértékére és területi hatályára.

I. Előírható természetvédelmi célú korlátozások mértékének csökkenése védtett és Natura 2000 területeken

- **A hagyásfák 5% mértékig hagyhatók meg.** A napjainkra kialakult gyakorlat szerint – jogszabályban nem rögzített módon - ez védtett erdőterületeken általában **10%-ot** jelent.

Megj.: A hagyásfák szerepe a hagyományos vágásos erdőgazdálkodásban biztosítani, hogy az élőhely ne szűnjön meg teljes mértékben a vágásterület határai között – ez bizonyos erdei fajcsoportok: madarak, denevérek, nagytestű bogárfajok esetében kulcsfontosságú. E fajok fontos szerepet töltenek be az erdő önszabályozó képességében is. Túl kevés hagyásfa fokozottabb mértékben van kitéve az időjárás viszontagságainak; pusztulásukkal a szerepüket nem, vagy csak részben tudják betölteni.

- A visszahagyott **holtfa** csak **5 m³/ha** mértékig írható elő (28.§). A szakmailag javasolt mennyiség átlagosan **20-30 m³/ha** lenne, ami a terület jellegétől függően akár a **2-300 m³/ha** mértéket is elérheti.

Megj.: A holt faanyagot „az erdő immunrendszere”-ként is számon tartja a népszerűsítő szakirodalom, mivel az erdei növény-, állat- és gombafajok jelentős része kötődik hozzá. A holtfa eltávolításával e fajok megritkulnak, vagy eltűnnek az adott erdőterületről, ami utat nyithat a kártevő ill. korokozó fajok széles spektrumának. A holtfa emellett „szivacsként” vizet tárolva fontos szerepet tölt be az erdei vízforgalom és az erdőklíma fenntartásában. Mennyiségének felülről való korlátozása komoly hátrányokkal jár a teljes erdei életközösség számára.

- A **fészkek körüli védőzónák** méretét felülről korlátozza a törvény. A hatályos jogszabály a korlátozást egységesen **50 ill. 100 m** sugarú körben (teljes ill. időszakos korlátozás) határozza meg (28/A.§). A védőzónák méretének ill. a korlátozás időszakának egységes – fajok érzékenysége, illetve az élőhely szerkezete szerint különbséget nem tévő – meghatározása szakmai szempontból önkényes. Egyes fajok – pl. **fekete gólya, réti sas** - esetén a 100-400 m sugarú kör előírása indokolt, és a korábbi gyakorlat része volt. A jelenlegi előírás ráadásként **csak a kiemelt közösségi jelentőségű, illetve fokozottan védett fajokra** vonatkozik¹. Az erdőtörvény e szakasza ellentétes a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 44. §. (5) bekezdésében foglaltakkal. A természetvédelmi törvény ugyanis korlátok meghatározása nélkül; a „szükséges mértékig” lehetővé teszi a gazdálkodási korlátozást, ami megengedi a hatóságnak a helyi környezeti viszonyokhoz való rugalmas alkalmazkodást.

Megj.: A természetvédelmi kezelő esetenként a természetvédelmi hatóságtól egyedi határozatot kérve igyekszik az erdőtörvény előírásánál szigorúbb védőzónát kijelölni. Úgy véljük, hogy a hatósági úton történő fellépés – eseti jellegénél fogva – a korábbinál jóval korlátozottabban biztosíthatja a madárfajok védelmét. Ismeretes olyan konkrét eset is a közelmúltból, amikor a vagyonkezelő keresettel élt a természetvédelmi hatósággal szemben, vitatva annak hatáskörét az erdőtörvény előírásaira vonatkozóan.

- **Az erdőgazdálkodás természetvédelmi célú időbeli korlátozása a módosított Évt. alapján április 1. – július 15. között lehetséges** (27.§ (4), ill. 28.§ (2)). Ettől eltérni a természetvédelmi hatóság kezdeményezésére, az erdészeti hatóság döntése alapján lehet. Az erdőgazdálkodás hatályos jogszabály szerinti természetvédelmi célú idő- és térbeli „korlátozása” nem csak, hogy nem jelent garanciát a madárfajok fészkeinek, fiókáinak védelmére, de kifejezetten **aláássza az eredeti természetvédelmi célokat**. A hatályos jogszabály szerinti erdőgazdálkodás már rövidtávon is **jelentős természetvédelmi károkozást vetít előre**, középtávon pedig kifejezetten **veszélybe sodorhatja** egyes fokozottan védett, erdőkhöz obligát módon kötődő madárfajok hazai állományait. (l. a függelékben mellékelt táblázat 10 éves ciklusra vonatkozó becsléseit – 2. ábra)

¹ Madárfajok esetében a kiemelt közösségi jelentőség jogilag nem értelmezhető kategória.

Megj.: Az erdőtörvény módosítása előtt a fakitermelési időszakára vonatkozó korlátozások a vegetációs időhöz, fészkelési idő régiókban kerülhetett korábbra is. A vegetációs idő célja, hogy a fakitermelés ne okozzon súlyos károkat sem az erdő talajában, sem az aljnövényzetben, sem fészkelési időszak idején a madárvilágban. A jelenleg rögzített dátumok nem felelnek meg egyik célkitűzésnek sem.

- Szakmailag indokolt, de a törvényben megszabottnál nagyobb mértékű korlátozásra **csak az erdőgazdálkodóval történő megállapodás után** van lehetőség (28/A.§ (3)).
- Helyi védett területek esetén (28/A.§ (4)) a rendeltetés közérdekből történő megállapítása **kártalanítási kötelezettséget** vonhat maga után (23.§ (3)) – ami további jelentős erdőterületet vonhat ki a tényleges természetvédelmi korlátozások alól.

Megj. a fenti két ponthoz: Bár kivételek előfordulhatnak, nem életszerű a feltételezés, hogy a gazdálkodókkal való önkéntes megállapodások biztosíthatják a jövőben a korábbi védelmi szintet. A természetvédelmi célú korlátozások miatt kieső bevételek ellentételezésére nem létezik költségvetési keret, ugyanakkor állami erdőterületek esetében – ahol a természetvédelmi és közjóléti szempontok fokozottabb érvényesítése jogos társadalmi elvárás – bármiféle kártalanítás nehezen lenne indokolható.

II. A természetvédelmi célú korlátozásokkal érintett védett és Natura 2000 erdők körének szűkülése

A módosított erdőtörvény a fentebb tárgyalt **természetvédelmi korlátozásokat az rendeltetéshez** (vagy **elsődleges rendeltetéshez**), a **természetességhez**, ill. **esetenként további feltételekhez** (pl. közösségi jelentőségű élőhely) köti. A korábbi törvényi előírásokkal szemben **nem elegendő** tehát a védett státusz, vagy a Natura 2000 hálózathoz tartozás. A módosított erdőtörvény alapján a védett ill. Natura 2000 területen álló erdők **töredéke** érinthető csak alapvető természetvédelmi célú korlátozással. Országosan a szóban forgó területek **mintegy 77%-a került ki korábbi, fentebb tárgyalt, természetvédelmi célú korlátozások alól** (1. függelék, 1. ábra), egyes körzetekben ez azonban **meghaladhatja a 98%-ot is**. (Példaként: a **védett és fokozottan védett** területeket nagy arányban tartalmazó, ugyanakkor döntően ún. **származék erdők**ből álló, több mint 12.000 hektáros **Gemenci erdőtervezési körzetben** alig 150 ha erdő maradt korlátozás alatt.)

- Természetvédelmi rendeltetésű erdők esetében a korlátozások **csak az első két természetességi kategóriára** vonatkoznak (27.§), ami az érintettséget kb. harmadára csökkenti.

Megj.: Az erdőtörvényben szereplő természetességi kategória rendszer alapvetően az őshonos ill. idegenhonos és intenzíven terjedő fajok arányán alapul, ami nagy vonalakban jellemzi egy erdőrézlet természetességét, de nem minden esetben tükrözi a terület meghatározó, esetleg kiemelkedő természetvédelmi értékeit. A módosítások szempontjából érdekes ún. származék erdők kategóriája (7.§ (1) c)) – kiemelkedően értékes erdőket is takarhat; magas biológiai sokféleséggel jellemezhető sarj eredetű hegyvidéki tölgyeseket, vagy jó állapotú, de idegenhonos fajfajokat nagyobb arányban tartalmazó ártéri erdőket. A korlátozásokból való teljes kizárásuk jelentős

erdőterületet érint, természetvédelmi szempontból megalapozatlan és hátrányos döntésnek tekinthető.

- Védett területen az **árvízvédelmi és honvédelmi rendeltetés megelőzi a természetvédelmi rendeltetést** (23A.§, 28B.§), így ott az első két természetességi kategória esetén is csak részlegesen érvényesíthetők a természetvédelmi korlátozások.
*Megj.: Az árvízvédelmi szempontoknak a természetvédelmi felé rendelése nem minden esetben indokolt, különösen a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken. Az árvízvédelmi rendeltetés lehetőséget ad a cserjeszint teljes eltávolítására és a fák ágainak 5 m magasságig történő eltávolítására (28B.§) – ami gyakorlati szempontból az élőhely elvesztéséhez vezethet. Az ártéri erdők Magyarországon a legveszélyeztetettebb erdei élőhelyek közé tartoznak, eredeti elterjedési területük beszűkülése és az inváziós tulajdonságú idegenhonos fafajok terjedése miatt. A jogszabály-módosítás nyomán a közelmúltban erdőtervezett **Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben**, védett területen, nemesnyár faültetvények létesítése történik.*

- Natura 2000 erdőknél **csak a közösségi jelentőségű v. kiemelt közösségi jelentőségű jelölő élőhelynek minősülő, első két természetességi kategóriába tartozó erdeire** vonatkoznak a természetvédelmi korlátozások – mivel azok a Natura 2000 rendeltetéshez kötődnek (24.§ (1) o)).

Megj.: A módosítás ilyen módon csak az Élőhelyvédelmi Irányelv alapján kijelölt, Evt. szerinti magas természetességű Natura 2000 területekkel számol. A Madárvédelmi Irányelv alapján kijelölt Natura 2000 területeket figyelmen kívül hagyja, így ott a korábbi természetvédelmi korlátozások nem érvényesülnek. (További kérdéseket vet fel, hogy a „közösségi jelentőségű jelölő élőhely” fogalma e törvény alkalmazása szempontjából nincs definiálva.)

- Az **örökerdő, faanyagtermelést nem szolgáló, ill. átmeneti üzemmódok** alkalmazásának állami erdőkben kötelező aránya síkvidéken – a korábbi törvényi előíráshoz képest – **megfeleződik** (10.§). Több rendeltetés esetén a kötelezettség **megszűnik** (mezővédő, honvédelmi, határrendészeti, vízvédelmi, partvédelmi, vízgazdálkodási, településvédelmi, műtárgyvédelmi, örökségvédelmi), vagy további feltételekkel (Natura 2000) együtt érvényesül. Csak az **elsődleges rendeltetés** esetén érvényesíthető a fenti üzemmódok előírása, ami nagymértékben lecsökkenti a jogszabály területi hatályát.

*Megj.: A fenti, folyamatos erdőborítást biztosító, nem-vágásos erdőgazdálkodási üzemmódok természetvédelmi szempontból előnyösek. Az állami erdőkre vonatkozó, meghatározott arányuk a 2009-es erdőtvény előremutató vívmányának volt tekinthető (10.§). Az előírás nagymértékben gyengült a törvény módosítás nyomán; mivel az erdőterület jóval szűkebben értelmezett tartományára lett csupán érvényes. A jogszabályra hivatkozással a módosítás előtt számos esetben lehetett a hagyományos vágásos erdőgazdálkodástól eltérő üzemmódot javasolni, így jobban elkerülhetők voltak az olyan kirívó esetek, mint a sajtóban 2019 tavaszán nagy port felvert **Tarkó melletti fakitermelés**. A törvény módosítással lényegében újra nagyobb teret kapott a tarvágások és végvágások alkalmazása, különösen síkvidéken.*

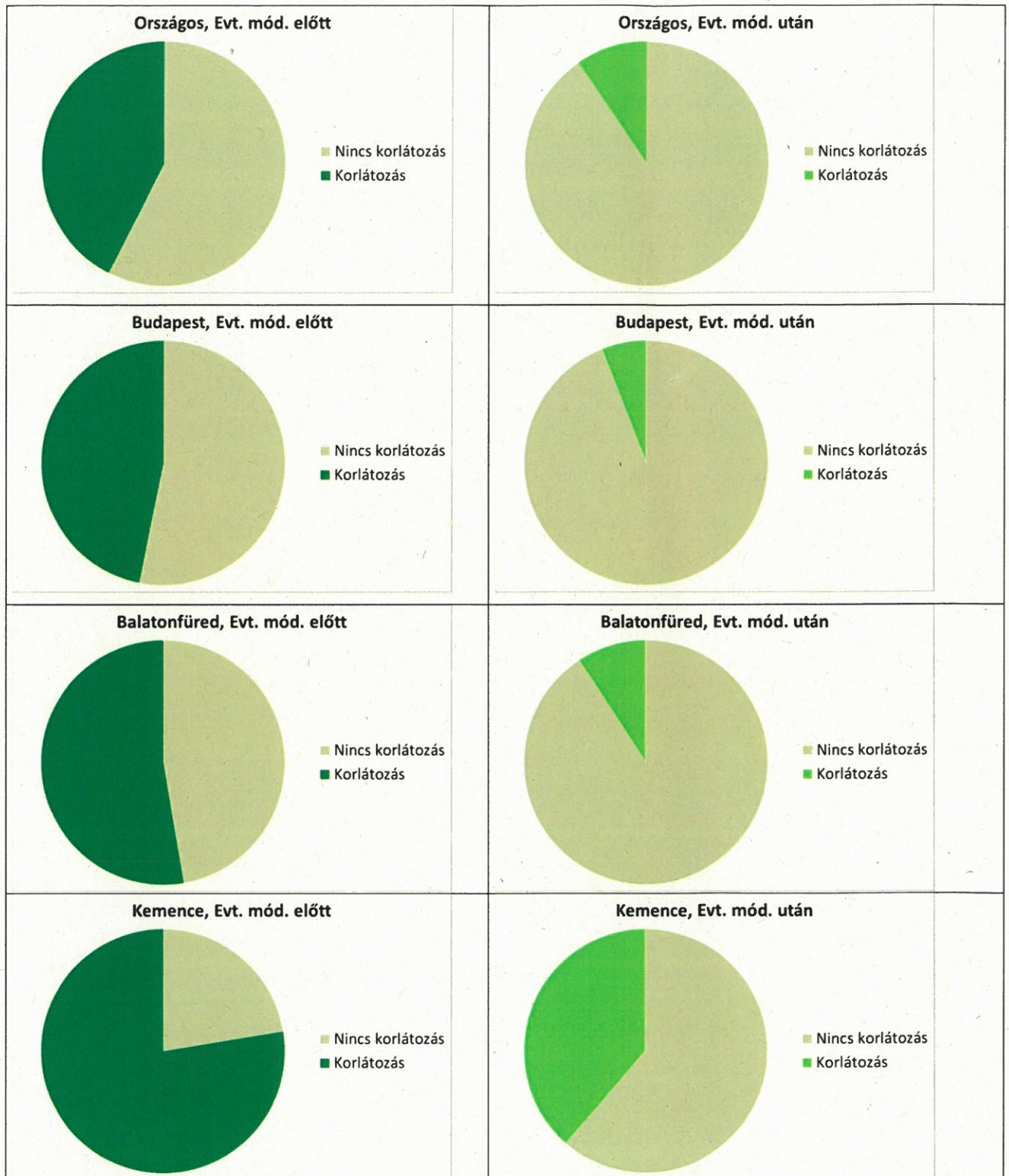
- **A korábbi átalakító üzemmódot lecseréli az újonnan bevezetett ún. átmeneti üzemmód** – amely szakmai szempontból egyértelműen vágásos üzemmódnak tekinthető. Bevezetésével sérül a 10.§ eredeti célkitűzése is, amely az ún. nem-vágásos üzemmódok (szálaló, átalakító, faanyagtermelést nem szolgáló) részterületen történő előírásával a folyamatos erdőborítás térnyerését volt hivatva elősegíteni.

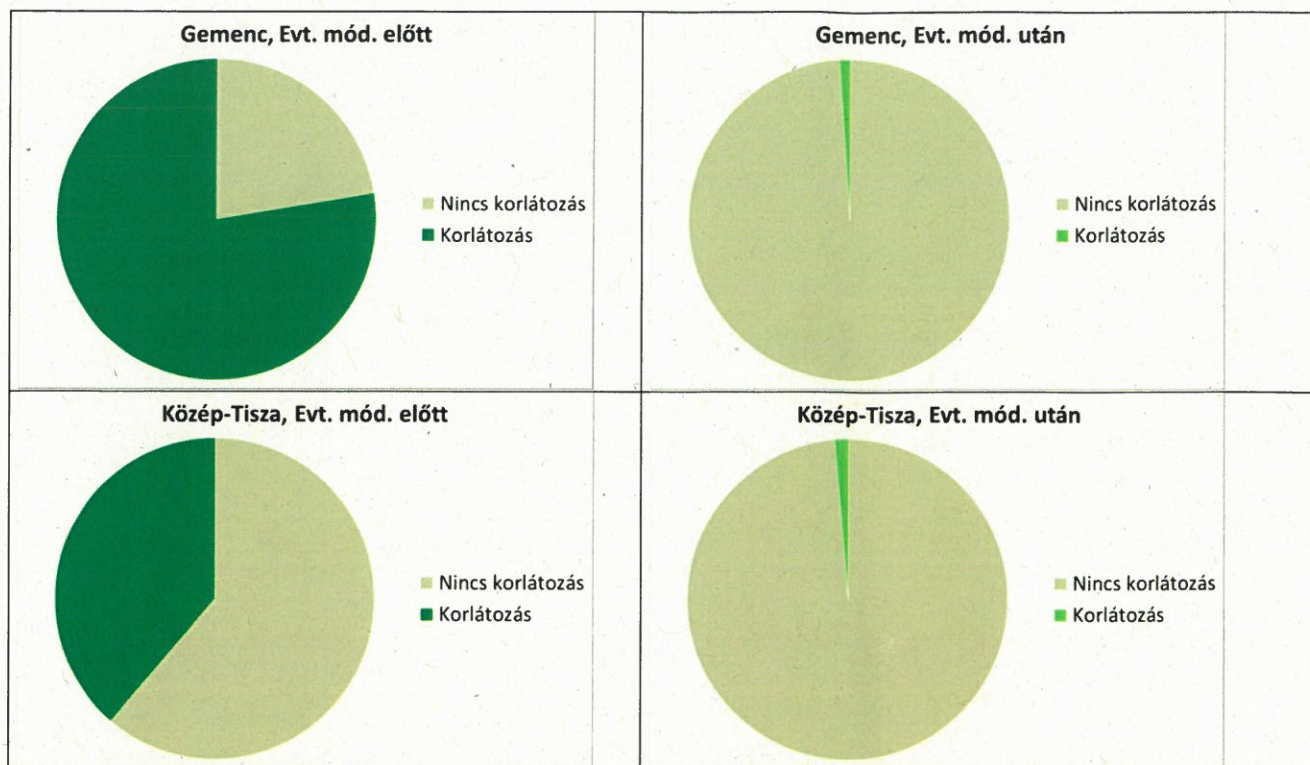
Összefoglalás

A 2009. évi Evt. módosítása **menyiségi és minőségi értelemben is** határozottan csökkenti a védett és Natura 2000 területen álló erdőkre előírható természetvédelmi célú korlátozásokat. A korlátozásokat az ország erdeinek mintegy 40%-át kitevő védett és/vagy Natura 2000 erdők átlagosan **kevesebb, mint egynegyed részében teszi lehetővé**, amelyeket szakmai szempontból **önkéntes módon**, természetesség, közösségi jelentőségű élőhely vagy rendeltetés alapján **leválaszt az alaphalmazról**.

A természetvédelmi korlátozások csökkentésének egyértelmű következménye, hogy az erdei élővilág szempontjából **fontos élőhelyi elemek** (holtfa, hagyásfa csoportok, védett állományrészek, folyamatos erdőborítás) **korlátozottabb mennyiségben és számottevően kisebb területen** tarthatók csak fenn. A speciális élőhelyi elemekhez kötődő – jelentős részben közösségi jelentőségű, vagy nemzeti védettség alatt álló – fajok élettere ezáltal beszűkül, ami **a biodiverzitás helyi és országos csökkenéséhez** vezethet, és ezen keresztül hatással lehet az erdők **gazdasági és közjóléti** szerepére is. Véleményünk szerint a törvénymódosítás során keletkezett változtatások több ponton ellentétesek az Erdőtörvény céljával és alapelveivel, továbbá aggályosak az Alaptörvény szempontjából is.

Függelék

1. ábra Az Erdőtörvényben megjelenített, az erdőgazdálkodással kapcsolatos természetvédelmi célú korlátozások (hagyásfák ill. holtfa visszahagyása, madárfészkek körüli védőzónák) területi hatályának a 2017. évi módosítás által bekövetkező csökkenése országosan, illetve néhány kiemelt erdőtervezési körzetben.

A csökkenést kisebb mértékben a **Madárvédelmi Irányelv** alapján kijelölt Natura 2000 erdőterületek (l. 24.§ (1) o)), nagyobb mértékben a védett ill. Natura 2000 területeken álló **származékdombok** korlátozásból történő elhagyása (24.§ (1) o), 27.§) okozza.

A korlátozások által **érintett területhányadok** csökkentése mellett a törvénymódosítás a korlátozások **mértékét** is csökkentette, ezért a módosítás előtti ill. utáni állapotokat mutató kördiagramoknál **eltérő zöld színnel** jelöltük a korlátozott területek arányát.

A számolások tájékoztató jellegűek; az Országos Erdőállomány Adattár aktuális (2018) adatai alapján készültek.

Megj.: Az ábrák a korlátozásokkal érintett terület csökkenését csak a fenti két okra visszavezethetően mutatják, más paragrafusok (23.§ (3), 23A.§, 28C.§) további területi csökkenést eredményezhetnek a gyakorlatban.

Fajnév	Természet- védelmi érték	Becsült országos költőállomány	Erdőtervezett erdőben költő állomány becsült aránya	Becsült természetkárosítás egy 10 éves erdőtervezési ciklus során *	A Magyar Ragadozómadár-védelmi Tanács által elismert szakmai javaslat alapján				A 2017-től hatályos EVT 27§ és 28§ alapján		
					Javasolt időbeni korlátozás intervalluma	Javasolt időbeni korlátozás kiterjedése	Javasolt teljes térbeli korlátozás	Javasolt időbeni korlátozás intervalluma	Időbeni korlátozás kiterjedése	Időbeni korlátozás intervalluma	Időbeni korlátozás kiterjedése
parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>)	1 000 000 Ft	210	10%	36 225 000 Ft	febr. 1 – aug. 31.	300-600 m	100-200 m				
fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)	500 000 Ft	400	95%	1 282 500 000 Ft	márc. 1 – aug. 31.	400 m	100-300 m				
kígyászölyv (<i>Circus gallicus</i>)	1 000 000 Ft	40	90%	120 960 000 Ft	márc. 15 – aug. 31.	200-300 m	100-200 m			apr. 1 – júl. 15.	100 m
békászó sas (<i>Aquila pomarina</i>)	1 000 000 Ft	40	100%	252 000 000 Ft	márc. 15 – aug. 31.	400 m	300 m				
régi sas (<i>Haliaetus albicilla</i>)	1 000 000 Ft	310	25%	347 256 000 Ft	jan. 1 – júl. 15.	400 m	100-200 m				
Becsült természetvédelmi kár 10 év alatt				2, 039 mrd Ft							

2. ábra Egyes fokozottan védett madárfajok esetében várható utódzám-csökkenés, és az ezzel kapcsolatos természetvédelmi kár 10 év alatt.

* a számítás alapját a várható fiókaszám, a faj specifikus zavarás-érzékenysége, illetve az erdei élőhelyekből 10 év alatt várhatóan beavatkozással érintett erdőrészek aránya képezi